

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΡΘΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ.

ΟΤΙ ΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ ΑΥΞΑΝΟΥΝ ΤΗΝ ΔΥΝΑΜΙΝ ΚΑΙ ΑΤΟΜΩΝ Ξ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ, ΟΜΟΛΟΓΕΙΤΑΙ ΥΠΟ ΠΑΝΤΩΝ. ΜΑΘΗΣΙΣ, ΔΥΝΑΜΙΣ, ΕΙΝΑΙ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑ ΤΟΥ ΒΑΚΧΩΣ. Τὴν ρῆσιν ταύτην, σαφηνομένην ἤδη κατὰ τρόπον τόσον θαυμασίον ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῶν ἐσχάτων πενήκοντα ἐτῶν, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι θέλουν ἀποδείξειν ἐτι ἀληθευτέραν αἱ μεταβολαὶ, ὅσας θέλουν προξενήσειν εἰς τὴν κοινωνικὴν τῆς Εὐρώπης κατάστασιν τὰ ἐρχόμενα εἴκοσι ἢ τριάκοντα ἔτη. Πῶς δ' αἱ μεταβολαὶ αὐταὶ θέλουν εἶσθαι, πρὸς τὸ καλῆτερον ἢ τὸ χειρότερον, φανερόν ὅτι κρέμεται ἀπὸ τὸ εἶδος τῶν γνώσεων, ὅσαι διασπαρῶσιν εἰς τὴν κοινότητα, καὶ ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν εἰς τὰ τοῦ βίου. Τοῦτο ἀκολουθεῖ ἐξ ἀνάγκης, ἐὰν ἀληθεύῃ ὅτι αἱ γνώσεις εἶναι δύναμις· καθότι ἡ δύναμις αὕτη, ὅποιαδήποτε καὶ ἂν ἦναι, ἐμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς καλὸν ἢ κακόν. Τὴν γιγαντιαίαν αὐτὴν ἰσχύν ἐμποροῦμεν νὰ μεταχειρισθῶμεν καὶ ὡς μέσον βοηθητικὸν εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς καὶ εὐδαιμονίας, καὶ ὡς ὄργανον, διὰ τοῦ ὁποῖο νὰ ἐπιτύχωμεν τυραννικοὺς καὶ διεστραμμένους σκοποὺς. Τὸ καλλιιεργεῖν τὰς φυσικὰς ἡμῶν δυνάμεις δὲν ἐμπορεῖ παρὰ νὰ ἦναι καθ' ἑαυτὸ ὀρθότατον, — ἐπειδὴ φανερόν ὅτι μᾶς ἐδόθησαν διὰ νὰ βελτιώνωνται. Πλὴν ἐξίσου ἀληθεύει, ὅτι πρῶτιστον σκοπὸν πρέπει νὰ βάλῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν παρόντα κόσμον τὸ νὰ ἐτοιμασθῇ διὰ τὸν μέλλοντα. Ὅθεν, ἂν καλλιιεργῇ ἡ ἐνασχολῇ τὰς φυσικὰς τοῦ δυνάμεις εἰς τρόπον, ὥστε νὰ ἐμποδίσῃ τὸ μέγα ἔργον τῆς ἐπὶ γῆς ὑπάρξεώς τε, τὴν διὰ τοὺς οὐρανοὺς δηλαδὴ ἐτοιμασίαν, — βέβαια καλλιιεργεῖα τοιαύτη δὲν εἶναι ἀξία νὰ ὀνομάζεται βελτίωσις. Ἐκ τοῦ ἐναντίου δέ, ὅταν ζητῇ ἐπιμελῶς τὴν ζωογόνησιν τοῦ πνεύματος ἢ τὴν ἔκτασιν τῶν γνώσεων αὐτοῦ ὡς μέσα βοηθητικὰ τοῦ κυριωτέρου σκοποῦ τῆς ὑπάρξεώς τε, ὅταν, μὲ ἄλλα λόγια, ζητῇ τὴν φιλοσοφίαν ὡς θεράπαιναν τῆς θρησκείας, — ἐνασχολεῖται ἀναντιρροίως κατὰ τρόπον εὐγενέστατον ἢ ἀξιώτατον λογικοῦ καὶ ἠθικοῦ ὄντος.

Ἡ μάθησις λοιπὸν εἶναι τῶντι πολὺτιμος, ὅταν κατευθεῖται ἢ ἐκ πλαγίου χρησιμεύῃ πρὸς τὰ τῆς ἀρετῆς· ὅταν ὁ ἔχων αὐτὴν τὴν ἐφαρμογῆν, ἀπὸ θρησκευτικὰς ἀρχὰς ἢ αἰσθήματα ὀδηγούμενος. Ἄν γνώσεις, λέγει ὁ Δόρδος Βάκων, εἶναι ἀπὸ τὰ πράγματα ἐκεῖνα, ὅσα πρέπει νὰ δεχθῶμεθα μὲ προφύλαξιν καὶ διάκρισιν· μέλλον δὲ τώρα ν' ἀνοίξω πηγὴν, τῆς ὁποίας τὰ ὄφρακια δύσκολον εἶναι νὰ προβλέψω πῶς ἢ ποῦ θέλουν τρέξουν, τὸ ἔκρινά ὀρθὸν καὶ ἀναγκαῖον,

πρῶτον, νὰ κατασκευάσω ἰσχυρὸν καὶ σταθερὸν ὄχθον, διὰ νὰ κυβερνᾷ ἢ ὀδηγῇ τὸν δρόμον τῶν ὑδάτων· ἐπέλεσα δὲ τοῦτο, ἀποδείξας ὅτι, Αἱ γνώσεις ὅλαι χρεία νὰ περιορίζωνται ἀπὸ τὴν θρησκείαν, ἢ νὰ ἀναφέρονται εἰς χρῆσιν ἢ πρᾶξιν. Φυσικωτάτη καὶ ἀξιοπαρατήρητος ὁμοίωσις. Ἡ θρησκεία εἶναι ὁ ἰσχυρὸς ὄχθος ἢ φραγμὸς, ὁ περιορίζων ἐντὸς τῆς ἰδίας του αὐλακῶν τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων τὸ ὄφρακιον, ἢ ὀδηγῶν αὐτὸ εἰς τὸν κύριον τοῦ δρόμου· ὥστε νὰ παχύνῃ ἢ καθωραΐξῃ τὴν ὁποίαν ἄλλως ἤθελε πλημμυρίσειν καὶ κατερημάσειν χώραν.

Περὶ τῆς μαθήσεως, οὕτω κατευθυνομένης, ἐμπορεῖ τις νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι ὄχι μόνον δύναμις, ἢ ἀρετὴ ἢ εὐδαιμονία· βοηθημα, δηλαδὴ, τῆς ἀρετῆς, καὶ ὄργανον εὐδαιμονίας. Ἡ μάθησις, παραδείγματος χάριν, ἦτο πηγὴ εὐδαιμονίας εἰς τὸν Νεύτωνα καὶ Λώκκιον, πολὺ τῆς ἡδονῆς ἢ φιλοδοξίας ἀφθονωτέρα· ἦτο δὲ ἢ βοηθητικὴ τῆς ἀρετῆς, ἐπειδὴ ἔσυρε τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἀπὸ σαρκικῆς ἀπολαύσεως ἀντικείμενα. Ἄλλ' ἂν ἐνθυμώμεθα ὅτι ὁ Νεύτων ἢ ὁ Λώκκιος ἦσαν Χριστιανοί, καὶ ἀνέφεραν τὰς παραδόξους τῶν νοητικὰς δυνάμεις, ὡς καὶ τῶν δυνάμεων αὐτῶν τὰ ἀποτελέσματα, εἰς τὴν πρώτην Πηγὴν Φωτὸς ἢ Ἀληθείας, βαθεῶς αἰσθανόμενοι τὴν ἰδίαν τῶν ἀνικανότητα, καὶ τὰ εἰς τὰς ἐρεῦνας τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος βαλμένα ὄρια. Ὁ Νεύτων, ὁ πλέον ἀρχετύπος, καὶ ὑπομονητικὸς, καὶ ἀγχινοὺς τῶν ὅσοι ποτὲ ἠρεύννησαν φυσικὴν ἢ μαθηματικὴν ἀλήθειαν, ὠμίλησε περὶ ἑαυτοῦ ὡς ἀκολούθως· Ἄν ἐξεύρω πῶς μὲ στοχάζεσθαι ὁ κόσμος· ἀλλ' εἰς ἑμαυτὸν φαίνομαι νὰ ἐστάθην ὡς παιδάριον παίζον ἐπὶ τοῦ παραθαλασίου, ἢ ἡδυνόμενον μὲ τὴν ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν εὐρεσιν πετραδίου τινὸς λειοτέρου ἢ κογχύλης ὠραιότερας παρὰ τὸ σύνθηρες, ἐνῷ ἔκειτο καλυμμένος ἐμπροσθέν μου ἅπας ὁ εὐρύχωρος τῆς ἀληθείας ὠκεανός.

Εἶπαμεν περὶ τῆς μαθήσεως τῶν ἐξόχων τούτων φιλοσόφων, ὅτι δὲν ἦτο μόνον δύναμις, ἀλλὰ ἢ ἀρετὴ ἢ εὐδαιμονία, ἐπειδὴ ἦσαν Χριστιανοί. Ἡ δὲ τοῦ Βολταίρου, ἢ τοῦ Ρωσσῶ, καὶ ἢ τοῦ Γιββῶνος, ἦτο μὲν δύναμις, ἀλλὰ δὲν ἦτον εὐδαιμονία, οὔτε ἀρετὴ· ἐπειδὴ δὲν ἐκανονίζετο ἀπὸ τὴν πίστιν καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Χριστιανοῦ. Διότι βέβαια οὔτε εὐδαιμονία, οὔτε εὐδαιμονίας πηγὴ ἐμπορεῖ νὰ ὀνομασθῇ τὸ μὴ προφυλάττον ἀπὸ τὴν ἀθλιεστάτην φιλοδοξίαν, τὴν ὀχληρωσάτην μερίναν περὶ τῆς τοῦ κόσμου ὑπολήψεως, ἢ τὰς φοβερωτάτας τοῦ μέλλοντος προσδοκίας.

Ἐνῷ θησαυρίζε ὁ ἀναγνώστης μας εἰς τὴν μνήμην τὰς ἐμπροσθέν τε βαλλομένας χρῆσιμους

γνώσεις, ἃς ἐνθυμῆται ὅτι ὑπάρχει τὶ νὰ γνωρισθῆ, ἀπόσιτον εἰς ἀβοήθητον ἀνθρωπίνην ἔρευναν;—ὑπερβαίνουν τὰς πλέον ὑψηλὰς δυνάμεις τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς, καὶ τῶν λαμπροτάτων αὐτοῦ ἀνακαλύψεων ἀξιολογώτερον· αὐτὸ δὲ εἶναι ἡ γνώσις τοῦ Θεοῦ, τῶν ιδιοτήτων, τῶν βουλῶν, καὶ τῶν νόμων αὐτοῦ· γνώσις, τὴν ὁποίαν ὁ ἀνθρώπος ἀνάγκη νὰ χρεωστῆ εἰς τὸν Θεόν, ὅστις ἀπεκάλυψε αὐτὴν εἰς τὸν ἔγγραφόν του λόγον. Εἰς τὴν πηγὴν καὶ τὸ ταμεῖον τοῦτο τῆς ἀληθείας ἀδιακόπως ἄς προστρέξῃ, διὰ νὰ ταπεινῶν πνευματικὴν ὑπερηφανίαν, βλέπων τὴν πρὸς τὸ ἁμαρτάνειν κλίσιν καὶ ἀσθενίαν αὐτῆ· καὶ διὰ νὰ σύρῃ τὸν νοῦν ἀπὸ ὑπέρομερον τινὰ θεωρίαν δευτέρων αἰτιῶν εἰς τὴν πρώτην Μεγάλην Αἰτίαν τῶν ἀπάντων. Ἄς συνειθίσῃ νὰ βλέπῃ τὸν Κτίστην εἰς τὰ κτίσματα, νὰ ὑπονεταί διὰ τῆς φύσεως ἄνω εἰς τῆς φύσεως τὸν Θεόν, καὶ νὰ εὐρίσκη εἰς τὰς καθημέραν ἐπισηρευομένας γνώσεις του ὄχι μόνον τὰ μέσα κοσμικῆς αὐξήσεως, οὐδὲ ἀπλῶς καταγῶγιον διὰ τὰς εὐκαιρίας, ἢ μοναχικὰς του ὠρας, ἀλλὰ νέα ταπεινοφροσύνης καὶ εὐχαριστίας αἰτία. Εἰς νοῦν, οὕτω πεπαιδευμένον, θέλει εἶσθαι τερπνὴ ἐνταυτῷ καὶ ὠφέλιμος τῶν ιδεῶν ἡ ζήτησις· καὶ αἱ γνώσεις θέλουν τὸν εἶσθαι δύναμις κατὰ τὸ ὑψίστον καὶ εὐγενέστατον νόημα τῶν λέξεων,—ἡ δύναμις τοῦ νὰ ἦναι αὐτὸς ἀγαθός, καὶ νὰ πράττῃ ἀγαθὸν εἰς ἄλλους.

ΤΟ ΑΣΤΕΙΟΝ ΠΑΘΗΜΑ.

Ο ΚΥΡΙΟΣ Μ—, ἔμπορος τὸ ἐπάγγελμα, ὑπερηγάπα τὴν τάξιν καθ' ὅλας αὐτῆς τὰς μορφάς. Ἐμβὰς δὲ ποτὲ εἰς τὸ ἐργαστήριον βαναύσου τινὸς τεχνίτου, ὅστις ἦτο περίφημος διὰ τὴν παράβασιν τῶν ὑποσχέσεων του, καὶ ἀπὸ τὸν ὅποιον εἶχε πολλὰκις ἀπατηθῆν, 'Πότε,' εἶπε, 'κύριε Σ—, ἐμπορεῖτε νὰ τελειώσετε τὸ ἔργον, καὶ νὰ μὲ τὸ στείλετε εἰς τὸν οἶκον; Σκεφθῆτε καλά, καὶ διορίσετε ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν μὴ με ἀπατήσετε.' 'Τὴν ἐρχομένην Πέμπτην,' εἶπεν ὁ τεχνίτης, 'ἂν ζήσω, ἐξάπαντος θέλετε τὸ λάβειν.' Ἡ Πέμπτη ἦλθε καὶ ἐπέρασεν, ἀλλὰ τὸ ἔργον δὲν ἐφάνη. Τὸ ἑσπέρας δὲ ὑπῆγεν ὁ ἔμπορος εἰς τὴν τυπογράφον, καὶ τὸν ἐπαρακάλεσε νὰ γνωστοποιήσῃ ὅτι ἀπέθανεν ὁ κύριος Σ—.

Πόσον ἦτο μεγάλη τῆ τεχνίτη μας ἡ ἔκπληξις, ὅτε, λαβὼν τὴν ἐφημερίδα τὴν ἐπαύριον, ἤρξεν ἀγγελίαν τοῦ ἰδίου τῆ θανάτου! Τρέχει ἀμέσως εἰς τοῦ τυπογράφου, νὰ λάβῃ ἐξήγησιν. Ἐκεῖ μαρτάνει ὅτι ὁ κύριος Μ— ἔδωκε τὴν εἰδησιν, καὶ ὅτι, θεμελιωθέντες εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ, τὴν εἶχαν ὑποθέσειν ὀρθῆν. Ὑπάρχει ἀκολούθως

πρὸς τὸν ἔμπορον, νὰ μάθῃ τὴν σημασίαν τῆς παραξένου διαγωγῆς. Ἰδὼν αὐτὸν ὁ κύριος Μ—, ἐξεπλάγη, καὶ μόλις ἠμπορεῖ νὰ καταπεισθῆ ὅτι δὲν ἀπατοῦν αὐτὸν αἱ ἰδίαί του αἰσθήσεις. 'Σεμῶς μὲ ὑπεσχέθης,' εἶπεν, 'ὅτι, ἂν ἐξῆσες, ἤθελες τελειώσειν τὸ ἔργον μου, καὶ τὸ ἐπιτρέψειν τὴν Πέμπτην· ἐπειδὴ ὅμως ἔργον δὲν ἐφάνη, ἐσυμπέρανα φυσικώτατα ὅτι ἀπέθανες, καὶ ἀκολούθως τὸ ἀνήγγειλα διὰ τῆς ἐφημερίδος.' Κατησχύνθη καὶ κατεσιώπησεν ὁ κύριος Σ—· ἐλπίζομεν δὲ καὶ ὅτι τοῦ ἐγινε μάθημα ὠφέλιμον τὸ ἀστεῖον τοῦτο πάθημα.

ΠΛΟΥΤΟΣ.—Ἄκουσε,—εἶπέ τις πρὸς τὸν μαθητὴν αὐτοῦ,—ἔχω πλοῦσιον τινὰ γείτονα, ὅστις τόσον πολυάσχολος εἶναι πάντοτε, ὥστε καὶ νὰ γελάσῃ δὲν εὐκαιρεῖ· ὅλον τῆς ζωῆς αὐτῆ τὸ ἔργον εἶναι ν' ἀποκτᾷ χρήματα, καὶ περισσότερα χρήματα, μὲ σκοπὸν νὰ πλετῆ μᾶλλον καὶ μᾶλλον· κοπιᾷζι ἀδιαλείπτως, καὶ λέγει ὅτι κατὰ τὸν Σολοῦῶντα ἡ ἐπιμελὴς χεὶρ πλουτίζει· καὶ τῷφτι, ἀληθεύει τοῦτο· πλὴν δὲν στοχάζεται ὁ ταλαίπωρος, ὅτι δὲν εἶναι εἰς τοῦ πλοῦτου τὴν ἐξουσίαν νὰ κάμῃ τὸν ἀνθρώπον εὐδαίμονα. Σοφώτατα εἶπεν ἀνὴρ τις μεγάλης παρατηρήσεως, ὅτι μετὰ τὸν πλεῖστον ὑπάρχον τόσαι δυστυχίαι ὅσαι πρὸ τοῦ πλοῦτος· καὶ ὅμως ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φιλάξῃ ἀπὸ τὴν θλιβεράν πενίαν, καὶ νὰ δωρήσῃ, ὥστε, τὰ αὐτάρκη ἔχοντες, νὰ μένωμεν εὐχαριστιμένοι. Ἄς μὴ παραπονώμεθα, μήτε ἄς φανταζώμεθα καὶ, ὅτι τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀνίσως διαμοιρασμένα, εἰάν βλέπωμεν ἄλλους ὑπερπλουτοῦντας· αἱ μερίμναι, αἰτίνας εἶναι τὰ φυλάσσοντα τὸν πλοῦτον κλειδιά, καταβαρύνουν αὐτοὺς πολλὰκις, καὶ τοὺς ἐνοχλεῖν μὲ κοπιαστικὰς ἡμέρας καὶ ἀνησυχίας νύκτας, ὅταν ἄλλοι κοιμῶνται ἀτάραχα. Ἄς ἡμεῖς λοιπὸν εὐχάριστοι διὰ ὑγίαν καὶ αὐτάρκειαν, καὶ, πρὸ πάντων, διὰ συνείδησιν ἀμβλύντων.

ΝΕΟΣ τις ἄσωτος, ἰδὼν γγραλέον ἐρημίτην νὰ περιῶ ἐξυπόλυτος, 'Πάτερ,' τὸν εἶπεν, 'εἶναι τῷφτι ἀξιοθρήνητος ἡ κατάστασίς σου, ἂν δὲν ὑπάρχη ἄλλος κόσμος.' 'Ἀλήθεια! νιέ μου, ἀπεχρίθη ὁ ἐρημίτης· 'πλὴν ὅποια εἶναι τάχα ἡ ἰδική σου, ἂν ὑπάρχη;'

ΙΔΕΑΣ ἐμποροῦμεν νὰ συνάξωμεν ἀπὸ παρατήρησιν καὶ διδασκαλίαν, ἀνάγνωσιν καὶ συνομιλίαν· ἀλλὰ, διὰ νὰ γένωσιν αἱ ἰδέαι αὐταὶ εἰς χρήσιμον εἴτε πολῦτιμοι, χρειάζεται κόπος πνευματικὸς καὶ μελέτη.